

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์ทุกคนที่เกิดขึ้นมาบนโลกนี้ ไม่ว่าจะเป็นคนเชื้อชาติหรือศาสนาใด ต่างก็รักสุขเกลียดทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น ทุกคนจึงต่างพากันแสวงหาความสุขและพยายามหาทางหลีกเลี่ยงจากความทุกข์ยากไปด้วยวิธีต่างๆ แต่ก็ดูเหมือนว่าความพยายามนี้จะไม่ค่อยประสบความสำเร็จมากนัก ดังจะเห็นว่ามนุษย์ที่เกิดขึ้นมาบนโลกนี้ต่างก็ต้องพบกับความทุกข์บ้าง ทุกข์บ้าง ตามเหตุปัจจัย พระพุทธองค์ทรงตรัสถึงทั้งเรื่องสุขและทุกข์ในบริบทต่างๆ มากมาย ในแง่ของการดำเนินชีวิต ทรงสอนว่า สุขหรือทุกข์เป็นโลกธรรม คือเป็นธรรมที่มีอยู่คู่โลก เมื่อประสบก็ไม่ควรดีใจหรือเสียใจ เรื่องสุขทุกข์ในชีวิตเป็นเรื่องที่ควรกำหนดรู้^๑ ในแง่ของการปฏิบัติก็ให้พิจารณาเรื่องทุกข์เป็นเรื่องความจริงของโลกและชีวิต เกิดขึ้นมาแล้ว ก็ตั้งอยู่ไม่นาน แต่ก็ดับไปในที่สุด แต่หากพิจารณาโดยภาพรวมจะเห็นว่า พระพุทธองค์ทรงให้ความสำคัญกับเรื่องทุกข์มาก ดังจะเห็นได้จากสิ่งที่พระพุทธองค์ตรัสรู้ก็เริ่มต้นด้วยทุกข์ กล่าวคือ หลักความจริงอันประเสริฐ ๔ อย่าง ที่เรียกว่า อริยสัจ ๔ ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย (เหตุเกิดทุกข์) นิโรธ (ความดับทุกข์) และ มรรค (ทางดับทุกข์)^๒ จะเห็นว่าคำสอนเรื่องทุกข์นี้จะเป็นคำสอนที่สำคัญอันดับแรกๆ ของพระพุทธศาสนาและเป็นคำสอนที่พระพุทธเจ้าตรัสถึงมาก จนท่าน พุทธทาสภิกขุกล่าวว่า “ที่ผ่านมาก็ดี ปัจจุบันก็ดี ต่อไปข้างหน้าก็ดี พระพุทธองค์จะตรัสถึง แต่เรื่องของทุกข์ และการดับทุกข์เท่านั้น”^๓ พิจารณาจากข้อความข้างต้นอาจทำให้เข้าใจว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สอนแต่เรื่องทุกข์และความดับทุกข์เท่านั้น แต่โดยความเป็นจริงแล้ว พระพุทธศาสนาสอนเรื่องความสุขด้วย โดยความสุขที่สอนนั้นมีทั้งสุขที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต สุขที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพและสุขที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติธรรม

สำหรับหลักธรรมที่เกี่ยวกับความสุขในพระพุทธศาสนานั้น พบว่ามีหลายข้อ มีรายละเอียดแตกต่างกันไป ได้แก่

^๑ธรรม ๘ ประการที่ควรกำหนดรู้ คือ โลกธรรม ๘ ได้แก่ (๑) ได้ลาภ (๒) เสื่อมลาภ (๓) ได้ยศ (๔) เสื่อมยศ (๕) นินทา (๖) สรรเสริญ (๗) สุข (๘) ทุกข์ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๕๘/๔๐๗.

^๒ดูรายละเอียดใน วิ. ม. (ไทย) ๔/๑๔/๒๑.

^๓พุทธทาสภิกขุ, *วิชาขบูกาเทศนา เล่มที่ ๑*, (สุราษฎร์ธานี : ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๔๗), หน้า ๒๖๓.

(๑) สุขของคฤหัสถ์ (คิหิสุข) ๔ คือ สุขเกิดจากความมั่งคั่ง สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ สุขเกิดจากความไม่มีหนี้ สุขเกิดจากความประพาสไม่มีโทษ^๔

(๒) สุข ๒ คือ สามีสสุข สุขอิงอามิส และนิรามีสสุข สุขไม่อิงอามิส^๕

(๓) สุข ๒ คือ กายิกสุข สุขทางกาย และเจตสิกสุข สุขทางใจ^๖

(๔) สุขในฐานะเป็นหนึ่งในเวทนา ๓ คือ สุขเวทนา ทุกขเวทนาและอทุกขมสุขเวทนา^๗

(๕) สุขในฐานะเป็นองค์ปฐมฉาน คือ วิตก วิจาร ปีติ สุข เอกัคคตา^๘

นอกจากหลักธรรมที่เกี่ยวกับความสุขเหล่านี้แล้ว ยังมีความสุขอีกอย่างหนึ่งที่พระพุทธองค์แสดงแก่พุทธบริษัท และเป็นเรื่องที่น่าทำการศึกษาวิเคราะห์ให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ได้แก่ “เนกขัมมสุข” คำว่า “เนกขัมมสุข” นี้ อาจแปลได้หลายอย่าง ทั้งนี้เนื่องจากคำว่า “เนกขัมมะ” ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาท่านหมายถึงธรรมที่เป็นกุศลหลายอย่าง เช่น

(๑) เนกขัมมะ หมายถึง ธรรมมีกุศลเป็นต้น ที่เป็นปฏิปักษ์ต่ออาม^๙

(๒) เนกขัมมะ หมายถึง การบวช (บรรพชา)

(๓) เนกขัมมะ หมายถึง ปฐมฉาน

(๔) เนกขัมมะ หมายถึง นิพพาน

(๕) เนกขัมมะ หมายถึง วิปัสสนา^{๑๐}

อย่างไรก็ตาม แม้คำว่า “เนกขัมมสุข” อาจจะมีคำแปลหลายนัย แต่คำแปลที่ผู้ศึกษาพระพุทธศาสนานิยมแปล คือ แปลว่า “สุขจากการออกบวช” เนื่องจากคำว่า “เนกขัมมะ” แปลว่า “การออกบวช” หากจะถือตามความหมายนี้ เนกขัมมสุขก็น่าจะเป็นคำสอนที่พระพุทธเจ้าสอนแก่พุทธบริษัทฝ่ายบรรพชิต หรือ สหัมมิกทั้ง ๕ มากกว่า^{๑๑} แต่จากการศึกษาแล้วพบว่า เนกขัมมสุขนี้เป็นคำสอนที่พระพุทธองค์และพระอริยสาวกสอนแสดงแก่คฤหัสถ์ด้วย และจำนวนไม่น้อยสอนแก่คฤหัสถ์ (อุบาสก-อุบาสิกา) ทั้งที่แต่งงานมีครอบครัว (กามโภคิ) และที่ไม่แต่งงาน (พรหมจารี) จึงทำให้เกิดความสงสัยว่า เนกขัมมสุขที่พระพุทธองค์สอนแก่อุบาสก-อุบาสิกาหมายถึงสุขในลักษณะเช่นใด พิจารณาจากการที่ทรงสอนเรื่องนี้แก่คฤหัสถ์ผู้ครอง

^๔ วจ. จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๒/๙๐.

^๕ วจ. ทก. (ไทย) ๒๐/๓๑๕/๑๐๑.

^๖ วจ. ทก. (ไทย) ๒๐/๓๑๓/๑๐๑.

^๗ ส. สฟา. (ไทย) ๑๘/๔๓๒/๒๘๗.

^๘ ส. สฟา. (ไทย) ๑๘/๔๓๓/๒๘๗.

^๙ กุสลาภิธมมา กามปฏิปक्षा อธิ เนกขัมมนติ อธิเปเตตา. วิสุทฺธิ. ฎีกา. (บาลี) ๑/๑๖๖.

^{๑๐} ปพพชฺช ปรมิ ฌานํ นิพพานญจ วิปัสสนา สพเพปิ กุสลา ธมมา เนกขัมมนติ ปุจฺจเร. วิสุทฺธิ. ฎีกา. (บาลี) ๑/๒๑๐.

^{๑๑} สหธรรมิก คือ ผู้ประพาสธรรมในพระพุทธศาสนาด้วยกันมี ๕ จำพวก คือ ภิกษุ ภิกษุณี ลีขมานา สามเณร และสามเณรี. ขุ.ม.อ. (ไทย) ๖๖/๕/๒/๔๓๔.

เรือนด้วยจึงอาจเป็นไปได้ว่า เนกขัมมสุขนี้อาจจะไม่ได้หมายถึงสุขที่เกิดจากการออกบวชก็เป็นได้

ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาเนกขัมมสุขในพระพุทธศาสนา เถรวาท อันจะทำให้ทราบถึงแนวคิดเรื่องเนกขัมมะ หลักการและวิธีปฏิบัติ เพื่อให้เกิดเนกขัมมสุขและประยุกต์ใช้แนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดเนกขัมมสุขในสังคมไทยเป็นลำดับสืบต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาเนกขัมมสุขในพระพุทธศาสนาเถรวาทในครั้งนี้ ผู้วิจัย มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาเนกขัมมะในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาวิธีปฏิบัติเพื่อให้เกิดเนกขัมมสุขในพระพุทธศาสนา
- ๑.๒.๓ เพื่อประยุกต์ใช้วิธีปฏิบัติเพื่อให้เกิดเนกขัมมสุขในสังคมไทย

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตในการศึกษาดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย แนวคิดเรื่องเนกขัมมะ แนวทางปฏิบัติต่อเนกขัมมสุขในพระพุทธศาสนา และประยุกต์แนวทางการปฏิบัติต่อเนกขัมมสุขในสังคมไทย

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร ประกอบด้วย การศึกษาค้นคว้าจากพระวินัยปิฎกและพระสุตตันตปิฎก รวมไปถึงอรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และเอกสารวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ตำราทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ บทความ และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ พระพุทธศาสนามีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องเนกขัมมะอย่างไร
- ๑.๓.๒ พระพุทธศาสนามีวิธีปฏิบัติเพื่อให้เกิดเนกขัมมสุขได้อย่างไร
- ๑.๓.๓ ประยุกต์แนวทางการปฏิบัติเนกขัมมะให้เกิดความสุขในสังคมไทยได้อย่างไร

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ เนกขัมมะ หมายถึง การหลีกจากกาม การออกบวช

๑.๕.๒ ความสุข หมายถึง ความสบาย ความสงบกาย และความสงบใจ เน้นที่ความสุขและความสงบ

๑.๕.๓ เนกขัมมสุข หมายถึง สุขจากการออกบวช สุขที่เกิดจากฌาน และสุขที่เกิดจากวิปัสสนา ซึ่งเนกขัมมสุขเป็นสุขที่เกิดจากความสงบ

๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส กล่าวถึงรูปแบบการบำเพ็ญเนกขัมมะในช่วงที่พระพุทธองค์ออกบวชใหม่ ไว้ในหนังสือ“พุทธประวัติ เล่ม ๑” ทรงตั้งข้อสังเกตวิธีบรรพชาอันเป็นรูปแบบของผู้บำเพ็ญเนกขัมมะไว้ว่า คราวที่พิจารณาถึงวิธีบรรพชาเมื่อพระมหาบุรุษเสด็จออกบรรพชาทรงทำอะไรแก่พระเมาสี คำของพระอรรถกถาจารย์ว่า ทรงตัดด้วยพระขรรค์คราวเดียวเท่านั้น พระเกศาเหลือยาวประมาณ ๒ องคุลีม้วนกลมเป็นทักขิณาวฏ์ ตั้งอยู่กำหนดเท่านั้นจนนิพพาน คำของพระมัชฌิมภิกขุว่า ทรงปลงพระเกศาและพระมัสสุ แปลว่าโกนพระเศียร พระเมาสีนั้น อย่างไรก็ตามก็ต้องตัด คำนั้นเป็นอันไม่ผิด ถอดใจความแห่งคำเหลือว่า ตั้งแต่นั้นมาไม่ว่าพระเกศายาวกว่า ๒ นิ้วอีกจนตลอดพระชนมายุ ความก็ตรงกันกับของพระมัชฌิมภิกขุเพราะในพระวินัย มีพระพุทธานุญาตให้ไว้ผมได้ยาวเพียง ๒ นิ้วหรือนาน ๒ เดือนเหตุไฉนพระพุทธรูปโบราณจึงมีพระเกตุมาลาตุเป็นที่เกล้าพระเมาสี พระพุทธรูปโดยมากเป็นอย่างนั้น แต่พระพุทธรูปศิลาในแคว้นเนปาล อินเดียตอนเหนือดูเป็นตัดพระเมาสีเหลือไว้ยาว ๆ กว่า ๒ นิ้ว ถ้าพระพุทธรูปเหล่านี้ทำตามเรื่องในอรรถกถาตัดพระเมาสีด้วยพระขรรค์ก็แล้วไป ถ้าไม่อย่างนั้นก็จะทำให้สันนิษฐานอีกทางหนึ่ง ธรรมเนียมของบรรพชิตในครั้งนั้นเกล้าผมเชิงที่เรียกว่าชฎาก็มี เช่นชฎิล กัสสปะพี่น้อง ๓ รูปกับพวกบิรवार ที่โกนผมก็มีเช่นพวกอชีวกและพวกนิครนถ์ การบรรพชาของพระมหาบุรุษตามเรื่องดูเหมือนเป็นไปตามลำพังพระองค์เดียว แต่การเสด็จอยู่ในสำนักอาหารดาบสและอุทกดาบส แสดงด้วยว่าเนื่องด้วยคณะ เมื่อเป็นเช่นนี้ การถือเพศน่าจะต้องเป็นตามแบบของคณะบางที่พระองค์จะถือเพศเกล้าชฎาหรือตัดพระเมาสีแต่ไว้ยาว ๆ มาก่อน ภายหลังจึงเปลี่ยนเป็นโกนทีเดียวแต่ในปฐมโพธิกาลคือยุคต้นแห่งตรัสรู้นั่นเอง เพราะเมื่อทรงอนุญาตสาวกเพื่อให้อุปสมบทแก่กุลบุตรได้ด้วย ให้กล่าวแสดงตนถึงพระรัตนะ ๓ เป็นสรณะ ตรัสให้ผู้ที่รับอุปสมบทปลงผมและหนวดก่อน บางท่านเข้าใจว่า พระศาสดาเองไม่ทรงโกนพระศก เป็นแต่ตรัสให้สาวกเท่านั้นโกนผม ข้อนี้ไม่สมกับเรื่องในบาลีทั้งข้างพระวินัย ทั้งข้างพระสูตร^{๑๒}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวถึงลำดับการแสวงหาความสงบจากการบำเพ็ญเนกขัมมะของพระพุทธเจ้าไว้ในหนังสือ“สอนนาค สอนจิต : ชีวิตพระชีวิตชาวพุทธ” โดยให้รายละเอียดว่า ตอนแรกเจ้าชายสิทธัตถะก็อยู่ท่ามกลางชีวิตในโลก โดยประทับอยู่ในวังและวนวายอยู่กับเรื่องการหาความสุขจากวัตถุที่เรียกว่า กามสุข แต่ต่อมาก็ทรงเห็นว่า การที่จะอยู่ตาม ๆ กันไปกับผู้อื่น คือเกิดมาแล้ว แก่แล้ว เจ็บแล้ว ตายจากกันไป โดยไม่รู้ความเป็นอิสระของจิตใจไม่ช่วยให้เข้าถึงชีวิตที่ดีงามตลอดจนความเป็นอิสระของจิตใจ ในที่สุดพระองค์ก็ได้ทรงพิจารณาหาทางว่าทำอะไรจึงจะสามารถเข้าถึงความจริงและความดีงามนั้นได้ การมีชีวิต

^{๑๒} สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, พุทธประวัติ เล่ม ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๕๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๓๑-๓๓.

ท่ามกลางความวุ่นวายในสังคมนั้น ไม่อำนวยการโอกาสจะพบความเป็นอิสระของจิตใจได้ เพราะชีวิตการครองเรือนมีห่วงกังวล รุ่งรัง วุ่นวาย ผู้รัดตัวมาก ทรงเห็นว่าการออกบวชอย่างนักบวชที่มีในยุคพุทธกาลสืบต่อกันมาแต่สมัยโบราณนั้น เป็นทางออกที่ดี (อพโลกาโส ปพพชชา) การบวชนั้นจึงเป็นเหมือนการออกมาสู่ที่โล่งแจ้งปลอดโปร่งเป็นอิสระคล่องตัว จึงตัดสินใจตัดสินพระทัยสละชีวิตในวังเสด็จออกผนวชเรียกว่า บรรพชา แล้วก็เสด็จไปแสวงหาความรู้จากสำนักต่าง ๆ และทรงประพฤติปฏิบัติตามแนวทางของพวกนักบวชเหล่านั้นทุกแบบ ในที่สุดก็ทรงพบว่า ลัทธิของนักบวชเหล่านั้น รวมทั้งของฤาษีต่าง ๆ ไม่เป็นทางที่จะให้บรรลุความรู้ความเข้าใจ เกิดปัญญาที่จะรู้แจ้งความจริงและทำชีวิตจิตใจให้เป็นอิสระหลุดพ้นได้ จึงทรงแสวงหาหนทางของพระองค์เอง แล้วก็ตรัสรู้ในวันเพ็ญเดือน ๖ เมื่อสองพันห้าร้อยกว่าปีมาแล้ว^{๑๓}

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ” ซึ่งพอจะสรุปความสุขในพระพุทธศาสนาได้ ๓ ระดับ คือ (๑) กามสุข ได้แก่ สุขอันเนื่องด้วยกาม เป็นความสุขทางผัสสะที่ต้องอิงอาศัยวัตถุ เช่น ความสุขจากการกิน ดื่ม เที่ยว เป็นต้น ซึ่งเป็นความสุขของปุถุชนทั่วไปจัดเป็นความสุขชั่วคราว (๒) ฌานสุข ได้แก่ สุขอันเนื่องด้วยฌานหรือสมาธิเป็นความสุขด้านจิตใจที่ไม่อิงอาศัยวัตถุ ความสุขระดับฌานนี้เป็นความสุขที่สามารถทำให้เกิด ทำให้มีได้ โดยบำเพ็ญเพียรทางจิต ฌานนี้จัดอยู่ในความสุขระดับสมาธิและ (๓) นิพพานสุข ได้แก่ สุขอันเนื่องด้วยนิพพาน อันหมายถึงการดับตัณหา ดับทุกข์ได้ เป็นสุขที่อยู่ขั้นที่จิตมีอิสรภาพหรือขั้นวิมุตติ ซึ่งมีปัญญาเห็นแจ้งจริงในสิ่งทั้งหลาย โดยไม่เข้าไปยึดติดหรือถูกครอบงำด้วยความแปรปรวนของโลกและชีวิต ความสุขขั้นนิพพานสุขนี้จัดอยู่ในความสุขระดับปัญญา^{๑๔}

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวถึงเนกขัมมบารมี ไว้ในหนังสือ “การบำเพ็ญบารมีที่ถูกต้องแนวทาง” ว่า ที่จริงหลักของศาสนาก็ไม่ได้ห้ามขาด ว่าอย่าไปเกี่ยวข้องกับกามารมณ์หรือเพศ แต่เขาสอนให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับถูกต้อง ไม่เป็นอันตราย ไม่ตก ไม่จมลงไปในเปือกตมนั้น แล้วกลับเป็นผลดี ศาสนาบางศาสนายกย่องการแต่งงานการสมรสกัน มีการสืบพันธุ์มีลูกมีหลานที่ดี เขายกย่องเป็นการบุญการกุศล ตามความประสงค์ของพระเป็นเจ้า ถึงศาสนาพุทธก็ได้ติเตียนสำหรับคนทั่วไป ขรราวาสทั้งหลายเข้าไปเกี่ยวข้องกับกามารมณ์ด้วยความรู้สึกละแล้วก็ไม่พ่ายแพ้คงห้ามแต่พวกบรรพชิต พวกพระพวกพรพชิตเท่านั้นที่จะไม่เกี่ยวข้องกับกามารมณ์ แต่ถ้าเป็นฆราวาสก็เข้าไปเกี่ยวข้องกับถูกต้องโดยถูกต้องวิธีตามสมควร ด้วยสติสัมปชัญญะไม่มีผิดพลาด แล้วไม่เท่าไร

^{๑๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), สอนนาคสอนจิต : ชีวิตพระชีวิตชาวพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๕๒), หน้า ๓-๔.

^{๑๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๕๕๖.

มันก็เอื่อมระอาไปเอง มันก็หลีกเลียงออกไปเอง นี่ก็เป็นธรรมดาเหมือนกัน เมื่อจิตมันสูงขึ้นในระยะสุดท้ายมันคลายแห่งชีวิต มันก็ถอนตัวออกมาจากสิ่งเหล่านี้ได้^{๑๕}

พระไพศาล วิสาโล ได้กล่าวถึงสัจจะที่ฝังลึกในสรรพสัตว์เกี่ยวกับการปรารถนาความสุขไว้ในหนังสือ “ชีวิตเปี่ยมสุข” ว่าเป็นเพราะเชื่อว่าความสุขอยู่ที่การได้ยิ่งกว่าการมีหรือการใช้ เราจึงไม่รู้จักพอ ไม่ว่าจะมียู้อย่างมากมายเพียงใด ก็ยังอยากจะได้เพิ่มอีก เรามีความสุขทุกครั้งที่ได้รองเท้าคู่ใหม่ เทปเพลงตลับใหม่ แต่พอมันมาอยู่กับเราได้ไม่นาน ก็หมดเสน่ห์ ความตื่นเต้นกลับไปอยู่ที่รองเท้าคู่ใหม่ เทปตลับใหม่ที่วางโชว์ในร้าน เราจะมีโอกาสสวมรองเท้าคู่นั้นได้นานเท่าไร ได้ฟังเทปตลับนั้นก็ครั้งนั้นไม่ใช่เรื่องสำคัญ จุดสำคัญอยู่ที่เราจะได้อะไรหรือไม่ต่างหาก เพียงแค่ได้มันมาก็มีความสุขแล้ว แม้อาจจะไม่ได้ใช้เลยก็ตาม ด้วยเหตุนี้จึงไม่น่าแปลกใจที่ห้างสรรพสินค้าทั้งหลายกลายเป็นที่พึ่งทางใจของคนสมัยนี้ไปแล้วอย่างเต็มภาคภูมิ... ความสุขจากการได้สมัยนี้ แม้จะได้มาง่าย ๆ (ถ้ามีเงิน) แต่ก็สลายไปได้อย่างง่าย ๆ เช่นกัน ดังนั้นใครที่ปรารถนาความสุขชนิดนี้จึงต้องวิ่งไขว่คว้าอยู่เรื่อยไป หาจุดสิ้นสุดไม่ได้ ไม่ต่างจากคนวิ่งหนีเงากลางแดดในฤดูร้อน ความสุขชนิดนี้เจือด้วยความทุกข์มาก^{๑๖}

จ่านงค์ อติวัฒนสิทธิ์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “ศาสนา ชีวิต และสังคม” ว่าความสะอาดแห่งจิต คือ จิตใจที่บริสุทธิ์ปราศจากสิ่งที่มาปรุงแต่งให้เกิดความเศร้าหมอง ซึ่งก็หมายถึงปราศจากความโกรธ อาฆาต พยาบาท อิจฉาริษยา ความละโมภ และความเห็นแก่ตัว ความสามัคคีและความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่ความสงบสุขแห่งจิตใจเหนือกว่าความสุขอันเกิดจากการมีทรัพย์สินหรือการครอบครองทรัพย์สิน^{๑๗}

วคิน อินทสระ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “พุทธจริยศาสตร์” ว่าคนเราจะมีสุขก็ต้องเป็นผู้ที่มีความอดทน มีความเสียสละ อันเป็นคุณธรรมให้ได้รับความสุขอันปลาย หมายถึงให้อดทนสร้างสมคุณธรรมเพื่อความสุขในอันปลาย ดังอริสโตเติล ปรชญาเมธีที่มีความเห็นว่าเป็นความสุขเป็นความเบิกบานของชีวิต เป็นความสมบูรณ์ของชีวิต แต่ความสุขนั้นต้องมีมูลฐานมาจากคุณธรรม^{๑๘}

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่า เป็นผลงานที่กล่าวถึงการบำเพ็ญเนกขัมมะหรือการออกบวชของพระพุทธเจ้าและพระสาวกในสมัยพุทธกาล สาเหตุที่ออกบวชก็เนื่องจากเห็นโทษของกามคุณ การครองเรือน ว่าเป็นความสุขที่แอบแฝงด้วยความทุกข์ เป็นความสุขไม่จริง จึงได้ออกจากเรือนปฏิบัติทางจิตใจเพื่อละกามคุณ จนพบความสุขที่แท้จริงคือพระนิพพาน และได้กล่าวถึงฆราวาสผู้ยังครองเรือน ที่ยังปรารถนาความสุข แต่ยังเป็นความสุข

^{๑๕} พุทธทาสภิกขุ, การบำเพ็ญบารมีที่ถูกต้องแนวทาง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสาร, ม.ป.ป.), หน้า ๒๒.

^{๑๖} พระไพศาล วิสาโล, ชีวิตเปี่ยมสุข, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์อาไฟ, ๒๕๔๑), หน้า ๔๓-๔๕.

^{๑๗} จ่านงค์ อติวัฒนสิทธิ์, ศาสนา ชีวิตและสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๘.

^{๑๘} วคิน อินทสระ, พุทธจริยศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เมตตาวิทย, ๒๕๔๔), หน้า ๒๐.

ที่ไม่ถูกต้อง ถึงกระนั้นก็มีการแนะนำให้ผู้ออกบวชเป็นบรรพชิต และฆราวาสหันมาปฏิบัติทางจิตใจตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า แต่ยังไม่มีเอกสารใดกล่าวถึงการบำเพ็ญเนกขัมมะให้ถูกต้องอย่างไรจึงจะพบความสุขที่แท้จริง ที่เรียกว่า เนกขัมมสุข และการนำแนวความคิดการบำเพ็ญเนกขัมมะอย่างไรมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยปัจจุบันให้เกิดความสุข

๑.๖.๒ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เจ้าอธิการทองใบ อมโร ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักธรรมที่นำไปปฏิบัติเพื่อการหลุดพ้นกิเลสในพระพุทธศาสนาเถรวาท” จากผลการวิจัยพบว่า วิธีการปฏิบัติเพื่อหลุดพ้นจากกิเลสนั้นมี ๒ วิธี คือ การบำเพ็ญสมณธรรมฐาน หรือสมณภาวนา กับวิปัสสนากรรมฐาน ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้ เริ่มแรกของการปฏิบัติคือ ทำจิตใจให้สงบจากสิ่งที่ทำให้เป็นอุปสรรค คือ สามารถตัดปليโพธต่าง ๆ ได้ก่อน จากนั้นจึงเจริญสมณะ และนำไปสู่การบำเพ็ญแบบวิปัสสนากรรมฐาน หรือวิปัสสนาภาวนา ก็เพื่อให้เกิดปัญญาสามารถกำจัดอวิชชาอันเป็นต้นตอของกิเลสทั้งปวงลงได้ในที่สุด โดยวิธีการได้ปฏิบัติตามหลักธรรมโพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ ได้แก่ สติปัฏฐาน ๔ สัมมปธาน ๔ อิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ และมรรคมรรค ๘ เมื่อรู้เท่าทันกิเลสในทุกขณะจิต เกิดความหลุดพ้นจากอาสวกิเลส ไม่สุข ไม่ทุกข์นั่นเอง^{๑๙}

พระณัฐเสณฐ์ อธิญาโณ (รุ่งเรือง) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน : ศึกษากรณีวัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า การบวชเนกขัมมะมีความเป็นมายาวนานตั้งแต่สมัยที่พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ การบวชเนกขัมมะ คือ การออกจากกาม การไม่ติดอยู่ในกาม การอยู่ในที่สงัด ความเป็นอิสระจากนิเวศเครื่องขวางกั้นความดีทั้งหลาย รูปแบบของการบวชเนกขัมมะที่เข้าใจและนิยมกันในปัจจุบัน คือ การนุ่งขาวห่มขาว การไม่โกนผม และการถือศีล ๘ สำหรับแนวความคิดในการตัดสินใจบวชเนกขัมมะ มีผลมาจากการประชาสัมพันธ์ทางด้านต่าง ๆ เป็นตัวกำหนดการตัดสินใจและแนวความคิดที่สำคัญที่สุดคือความเชื่อว่าการบวชเป็นการสร้างบุญกุศลและเสริมสร้างบารมีให้ตนเอง ทศนคติที่เกี่ยวกับระดับการตัดสินใจของผู้บวชเนกขัมมะ เป็นทศนคติในด้านบวกและทศนคติด้านสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการตัดสินใจเข้ามาบวชมากที่สุด ด้านที่มีผลมาก คือ ชื่อเสียงของผู้ดำเนินโครงการและชื่อเสียงของสำนักปฏิบัติธรรม ความเชื่อว่าการบวชจะทำให้ตนเองได้รับประโยชน์มีผลต่อระดับของการตัดสินใจของผู้บวชเนกขัมมะ เมื่อเปรียบเทียบการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน พบว่า พุทธศาสนิกชนผู้บวชเนกขัมมะที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีการตัดสินใจบวชเนกขัมมะไม่แตกต่างกัน ส่วนอาชีพ รายได้ต่อเดือน ส่งผลให้มีการตัดสินใจบวชเนกขัมมะที่แตกต่างกัน โดยปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะ มากที่สุด

^{๑๙}เจ้าอธิการทองใบ อมโร, “การศึกษาหลักธรรมที่นำไปปฏิบัติเพื่อการหลุดพ้นกิเลสในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๓๙.

คือ มีความศรัทธาเชื่อมั่นในชื่อเสียงของผู้ดำเนินโครงการบวชหรือชื่อเสียงของทางวัดมากที่สุด ส่วนทัศนคติเกี่ยวกับประโยชน์ในการบวชเนกขัมมบารมี รองลงมา คือ ทำให้ได้ฟังหลักธรรมจากครูบาอาจารย์ ทำให้เกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนามากขึ้น โดยมุ่งเน้นเพื่อบำเพ็ญเนกขัมมบารมี เพื่อศึกษาเรียนรู้หลักธรรมและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตก่อให้เกิดความสงบร่มเย็นในจิตใจ และเพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากความทุกข์^{๒๐}

พระเทพฯ ธมฺมโก (ปานทอง) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการบวชในสังคมไทยปัจจุบัน” ผลการศึกษาพบว่า การบวชในพระพุทธศาสนา หมายถึง การฝึกฝนหรือการพัฒนาตนด้วยการนำพาตนให้พ้นไปจากภาวะของความเป็นฆราวาส ดำเนินชีวิตที่ทวนกระแสของกิเลส พร้อมกันนั้นก็มีการฝึกฝนอบรมตนเองทางกาย วาจาและใจให้สูงขึ้นไปจนถึงภาวะของความพ้นทุกข์ การบวชมีวิวัฒนาการมาตามลำดับ ๓ สมัย กล่าวคือ สมัยต้นพุทธกาลเป็นการบวชด้วยพระองค์เอง เรียกว่า “เอหิภิกขุอุปสัมปทา” เมื่อมีกุลบุตรเข้ามาขอบวชมากขึ้น ภิกษุไม่สามารถนำกุลบุตรไปบวชกับพระพุทธเจ้าเองได้ พระพุทธองค์จึงทรงประทานให้ถึงไตรสรณคมน์เป็นการบวชที่เรียกว่า “ติสรณคมณุปัมปทา” ต่อมา มีคนจำนวนมากจากหลายท้องถิ่นมาขอเข้าบวช พระพุทธองค์จึงทรงอนุญาตให้พระสงฆ์เป็นใหญ่ในการรับบวชเรียกว่า “ญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทา” การบวชลักษณะนี้ พระสงฆ์ได้ยึดถือเป็นแบบแผนจนถึงปัจจุบัน โดยมีกระบวนการกลั่นกรองผู้บวชตามพระธรรมวินัย ผลการศึกษาในด้านผู้บวชพบว่า ผู้บวชมีวัตถุประสงค์ในการบวชแตกต่างกันและผู้บวชไม่ทราบวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการบวช ในด้านผู้รับบวชพบว่า ปัญหากระบวนการกลั่นกรองผู้บวชของพระอุปัชฌาย์มีความหละหลวม เมื่อบวชเข้ามาแล้วขาดอาจารย์ผู้ให้การแนะนำอบรมทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ เป็นเหตุให้ผู้บวชไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของการบวชอย่างแท้จริงได้ ส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหาการบวชในสังคมไทย สรุปได้ดังนี้ (๑) ปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด (๒) ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้มาขอบวชอย่างละเอียด (๓) จัดให้มีการศึกษาอบรมทั้งก่อนบวชและหลังบวช โดยมีหลักสูตร รูปแบบ และวิธีการอบรม อย่างชัดเจนเป็นแนวเดียวกัน (๔) พัฒนาสถานที่และบุคลากรทางพระศาสนาให้มีทั้งคุณภาพและปริมาณที่เพียงพอ ซึ่งจะทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเจริญก้าวหน้า ดังพระพุทธประสงค์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า^{๒๑}

พระมหากนกพัฒน์ นาคธมฺโม (พวงบานเย็น) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การบวชชีในพระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีในประเทศไทย” ผู้วิจัยได้แสดงความประสงค์ที่จะศึกษาประวัติความเป็นมา กระบวนการวิธีการ หลักการปฏิบัติและบทบาทของแม่ชีในสังคมไทยในการพัฒนาสังคม จากการศึกษพบว่า โดยภาพรวมแม่ชีไทยแม้จะยอมรับว่าเป็นผู้ออกบวชจาก

^{๒๐} พระณัฐเสกสรรค์ อธิภาณ (รุ่งเรือง), “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมของพุทธศาสนิกชน : ศึกษากรณีวัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐๓-๑๐๔.

^{๒๑} พระเทพฯ ธมฺมโก (ปานทอง), “ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการบวชในสังคมไทยปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

เรือนคล้ายกับภิกษุ แต่ก็มีสภาพที่อ่อนทางการศึกษามานาน สถานภาพทางสังคมของแม่ชียังไม่ชัดเจนว่าทางราชการจะรับรองในฐานะเป็นนักบวชได้หรือไม่ มีผลทำให้หน่วยงานภาครัฐที่จัดการศึกษาหรือสวัสดิการอื่นไม่สามารถสนับสนุนได้อย่างเต็มที่ เป็นเหตุให้แม่ชีไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควรจะเป็น แต่ก็ยังถือว่าเป็นผลดีที่สถาบันสงฆ์และมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้เปิดโอกาสให้แม่ชีได้เข้ามาศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้ นับว่าเป็นช่องทางส่งเสริมการศึกษาแก่แม่ชีได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม หากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนส่งเสริมสนับสนุนแม่ชีทางการศึกษาอย่างจริงจัง พร้อมกับรับรองสถานภาพทางสังคมของแม่ชีให้ชัดเจน แม่ชีก็คงจะได้รับการยอมรับจากสังคม สามารถพัฒนาตนเองและช่วยเหลือคนอื่นในสังคมได้อีกมาก ทั้งส่วนที่เป็นปัญหาสังคม ปัญหาทางการศึกษา ปัญหาทางจิตใจและปัญหาความรู้ศาสนา โดยเฉพาะกับกลุ่มสตรีซึ่งส่วนมากยังขาดโอกาสในการศึกษาพระพุทธศาสนา^{๒๒}

พระมหาทองหล่อ จานิสฺสโร (สินกระสัง) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาวินัยชาวพุทธในการพัฒนาชีวิตให้เป็นสุข” จากการศึกษาทำให้ทราบว่า การรักษาวินัยนั้น ทำให้เกิดความสุข ความเจริญ ก้าวหน้าและเกิดความสุข ทั้งในระดับส่วนตนเองและระดับส่วนรวม ครอบครัว ประเทศชาติบ้านเมือง แม้คุณศัพท์หรือบรรพชิตก็ต้องมีศีลเป็นหลักสำคัญ เป็นหลักประกันการบรรพชา อุปสมบทของตน ถ้าขาดศีลก็ไร้ความดี และไม่เป็นผลดีต่อพระพุทธศาสนาอีกด้วย ดังความตอนหนึ่งว่า ในสังคมของมนุษย์ผู้มีความเจริญแล้ว ยังรักษาสัจจะที่ให้แก่กันและกันไว้ มีระเบียบข้อตกลงให้ไว้ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายหรือร่วมกัน แต่ผลสุดท้ายก็คือ อยู่อย่างสงบสุขร่วมกัน ในขณะเดียวกันก็อบรมเสริมแต่งให้สติปัญญา ได้รับการพัฒนายิ่งขึ้นตามลำดับ เนื่องจากโลกมีความเปลี่ยนแปลงไปตามกาลตามเวลา ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ ทำให้มวลมนุษย์มีความรู้ความฉลาด สามารถประคับประคองประชากรของโลกให้อยู่เย็นเป็นสุขได้^{๒๓}

พระมหาประกาศิต อาจารย์ปาลี (แก้วทองเกตุ) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ความสำคัญและบทบาทของดาบสในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผู้วิจัยได้ชี้ว่า ก่อนพระพุทธศาสนาจะอุบัติขึ้นได้มีผู้สละบ้านเรือนประพฤตินอกคัมภีระ คือ ออกบวชเป็นนักบวชประเภทต่าง ๆ อยู่ก่อนแล้ว แต่นักบวชที่มีแนวทางใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนามากที่สุด คือ ดาบส หมายถึง นักบวชผู้บำเพ็ญตบะ มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ชฎิล หรือ อสิ (ฤาษี) มีความเป็นมาสืบเนื่องจากฤาษีผู้เป็นบูรพาจารย์ของพราหมณ์จำแนกตามรูปแบบการดำรงชีวิตออกเป็น ๘ ประเภท เป็นนักบวชที่มีความสำคัญ คือ ในกาลที่ไม่มีพระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นในโลก ดาบสเป็นนักบวชผู้ทิ้งบ้านเรือนไปแสวงหาทางพ้นทุกข์และเป็นเนื่อนาบุญของผู้ต้องการถวายทาน ในกาลที่มีพระพุทธเจ้าเสด็จ

^{๒๒}พระมหากนกพัฒน์ นาถธมโม (พวงบานเย็น), “การบวชชีในพระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีในประเทศไทย”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : วิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕).

^{๒๓}พระมหาทองหล่อ จานิสฺสโร (สินกระสัง), “การศึกษาวินัยชาวพุทธในการพัฒนาชีวิตให้เป็นสุข”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๘๑.

อุบัติขึ้นในโลก ดาบสเป็นบุคคลที่มักจะเข้ามาฟังธรรมแล้วตั้งความปรารถนาจะเป็นพระพุทธรเจ้าหรือพระอรหันต์สาวกในพระศาสนาของพระพุทธรเจ้าในอนาคต เรื่องดาบสในคัมภีร์พระพุทธศาสนาส่วนมากเป็นเรื่องพรรณนาอดีตชาติของพระพุทธรเจ้าและพระสาวกช่วงที่กำลังบำเพ็ญบารมีจึงมีหลักธรรมและวิธีปฏิบัติเพื่อบรรลุดุธรรมหลายอย่างคล้ายกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา วิธีปฏิบัติเพื่อบรรลุดุธรรมของดาบสคือ กสิณภาวนา พรหมวิหารภาวนา และอรุณกรรมฐาน โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการบรรลุดุสมาบัติและโลกีย-อภิญญา ดาบสเป็นนักบวชที่มีบทบาทสำคัญในสังคมชมพูทวีปทุกสมัย เป็นผู้สั่งสอนศิลปวิทยาแก่ศิษย์ทั้งที่เป็นบรรพชิตและเป็นคฤหัสถ์ สามารถทำการสงเคราะห์คนในครอบครัวและคนในสังคมด้วยการให้ปัจจัย ๔ ดาบสบางตนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการสร้างเมืองเป็นที่ปรึกษาในราชกิจหรือให้ความช่วยเหลือในการขึ้นครองราชสมบัติ ดาบสที่เป็นพระโพธิสัตว์สอนธรรมที่คล้ายกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา แต่ก็มักจะมุ่งเน้นไปที่ฌานสมาบัติ ดาบสเป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งที่เข้ามาถวายการบำรุงพระพุทธศาสนาจนเป็นเหตุให้ได้ฟังธรรมและได้รับพุทธพยากรณ์จากพระพุทธรเจ้าในอดีต ทำให้สมัยพุทธกาลมีใจน้อมไปในบรรพชาได้เข้ามาบวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา^{๒๔}

พระมหาวิรรวงศ์ ปณณวฑฺฒโน (โกยรัมย์) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักปฏิบัติเพื่อละกามคุณ ๕ ในปาสราสิสูตร” ผู้วิจัยได้กล่าวว่า พระผู้มีพระภาคทรงชี้ให้เห็นว่าการแสวงหาการเป็นพระอรหันต์ที่ไม่ประเสริฐคือการแสวงหาทางพ้นจากกามบรรลู่ถึงพระนิพพานเป็นการแสวงหาที่ประเสริฐ การแสวงหาที่ประเสริฐ ทรงยกการแสวงหาโมกขธรรมของพระองค์เป็นตัวอย่างตอนท้ายทรงแสดงด้วยอุปมาโวหารเปรียบเทียบให้เห็นโทษของกามคุณและคุณของการสลัดออกจากกามคุณ ๕ แล้วทรงสอนวิธีสลัดออกจากกามคุณ ๕ ด้วยการปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐานเหมือนนิวาปสูตรสรุปหลักธรรมจากการศึกษาพระสูตร ทำให้พบว่าปาสราสิสูตรเป็นสูตรที่แสดงแนวทางเดินแห่งพระอริยเจ้าคือความพ้นทุกข์ความดับทุกข์ทำจิตให้หลุดพ้นจากบ่วงโดยอาศัยแนวทางแห่งพระอริยเจ้าทั้งหลายมีพระพุทธรเจ้าและเหล่าอริยสาวกเป็นต้นมีการปฏิบัติทั้งสมถะและวิปัสสนาหลักธรรมที่พบคือโพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ อันได้แก่สติปัฏฐาน ๔ สัมมัปปทาน ๔ อิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ และมรรคมรรค ๘ หรือวิปัสสนาภูมิ ๖ ที่ใช้ในการลงมือปฏิบัติก็จะสงเคราะห์เป็นรูปนามการปฏิบัติเพื่อเข้าถึงธรรมของพระอริยเจ้าเป็นต้น จากการศึกษาพบว่ากามคุณ ๕ คือ รูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัสที่เป็นกองแห่งขันธ ที่เป็นบ่วงใช้สำหรับดักสัตว์ให้ติดข้องอยู่ในวัฏฏะสงสาร การจะหลุดพ้นจากบ่วงเหล่านี้ต้องปฏิบัติตามแนวทางของพระอริยเจ้าเท่านั้น คือ สมถะและวิปัสสนาจากการศึกษาทำให้ทราบว่ากามคุณ ๕ เมื่อสงเคราะห์วิปัสสนาภูมิ คือสงเคราะห์ให้เป็น รูปนามขันธ สามารถนำไปเป็นอารมณ์กรรมฐาน ในการปฏิบัติทั้งสมถะและวิปัสสนา เพื่อฝึกจิตให้ละจากกามคุณได้โดยการกำหนดเป็นอารมณ์ของวิปัสสนาภูมิและเป็นการปฏิบัติตามแนวทางแห่ง

^{๒๔} พระมหาประกาศิต อาจารย์ปาลี (แก้วทองเกต), “ความสำคัญและบทบาทของดาบสในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑๗-๑๒๓.

พระอริยเจ้าและการกำหนดอารมณ์ในสมณะและวิปัสสนาเป็นการเดินตามทางแห่งพระอริยเจ้าเป็นการแสวงหาที่ประเสริฐเป็นการปฏิบัติที่ประเสริฐเพราะมุ่งไปเพื่อความพ้นทุกข์เป็นไปเพื่อการทำให้หลุดพ้นจากกามคุณละกามได้^{๒๕}

พันจ่าอากาศเอก อภิชาติ พรสี ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบเทศนาวิธีตามแนวอนุพุทฺธิกาในสังคมไทยปัจจุบัน” จากการศึกษาพบว่า การประยุกต์อนุพุทฺธิกา นำมาใช้ในสังคมไทยปัจจุบัน จำต้องปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย เนื่องจากมีปัญหาด้านตัวบุคคล ไม่ว่าจะเป็นผู้แสดงธรรมหรือผู้รับธรรม และปัญหาด้านสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป กล่าวคือ ปัญหาทางด้านบุคคลที่มีความเห็นผิดไปจากความเป็นจริง (มิฉนาทวิภูติ) และปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ที่แวดล้อมด้วยสังคมบริโภคนิยม นอกจากนี้ ปัญหาด้านพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ ยังมีข้อบกพร่องอยู่มาก เช่น พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจแก่นธรรม พระสงฆ์ส่วนใหญ่ยังไม่บรรลุนิพพาน จึงสั่งสอนธรรมได้ไม่ตรงกับความเป็นจริง ดังนั้น การนำอนุพุทฺธิกา มาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยปัจจุบัน จึงเปลี่ยนจากการฟังเพื่อบรรลุ มาเป็นลงมือปฏิบัติธรรม เพื่อให้บรรลุ หากยังไม่บรรลุก็จะเกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมในปัจจุบัน และส่งผลถึงในอนาคตเบื้องหน้า ข้อธรรมในอนุพุทฺธิกา ที่สามารถนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับสังคมไทยปัจจุบันคือ ทานกา ประยุกต์เป็นการปฏิบัติทาน, ลีลกา ประยุกต์เป็นการปฏิบัติศีล, เนกขัมมานิสังสกกา ประยุกต์เป็นการปฏิบัติภาวนา ดังนี้^{๒๖}

จากงานวิจัย ซึ่งก็เช่นเดียวกับเอกสารที่ได้ทบทวนมาก่อนแล้ว ก็เป็นเรื่องการออกบวชตั้งแต่ในสมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน เพื่อการแสวงหาความพ้นทุกข์ แม้จะมีการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยปัจจุบันเพื่อให้เกิดความสุข แต่ไม่มีรายงานการวิจัยใดกล่าวถึงแนวทางปฏิบัติเพื่อให้เกิดเนกขัมมสุข และการนำแนวทางปฏิบัติมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยปัจจุบันผู้วิจัยเห็นว่าในการบวชเนกขัมมจะก่อให้เกิดความสุขทั้งกับตัวเองและบุคคลรอบข้างในสังคมได้เป็นอย่างมาก เป็นประเด็นควรที่จะศึกษาวิจัยเพื่อชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการบวชเนกขัมม ตลอดจนศึกษาแนวทางที่ถูกต้องในการปฏิบัติตามหลักทางพระพุทธศาสนา

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

^{๒๕} พระมหาวิริวงศ์ ปณฺณวฑฺฒโน (โกธรมย์), “ศึกษาหลักปฏิบัติเพื่อละกามคุณ ๕ ในปาสราสีสูตร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๙๐-๙๑.

^{๒๖} พันจ่าอากาศเอก อภิชาติ พรสี, “การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบเทศนาวิธีตามแนวอนุพุทฺธิกาในสังคมไทยปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๔๒.

๑.๗.๑ ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนกขัมมสุข แบ่งเป็น ๒ แหล่งข้อมูลคือ

๑) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎก มหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย ฉบับภาษาไทย

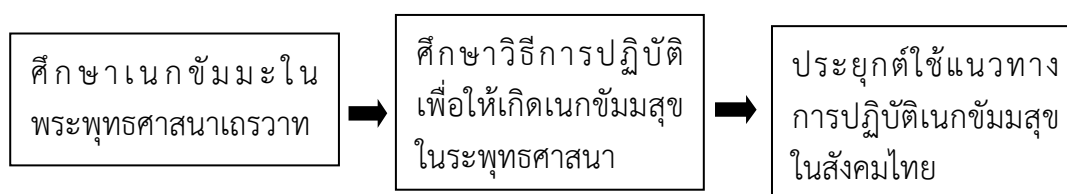
๒) ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ อรรถกถา ฎีกา เอกสาร บทความ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๒ รวบรวม เรียบเรียง วิเคราะห์ สังเคราะห์ จากข้อมูลที่ได้

๑.๗.๔ สรุปผลที่ได้จากการศึกษา และเสนอแนะการปฏิบัติเนกขัมมสุขต่อตนเอง ต่อครอบครัวและสังคมไทย

๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเนกขัมมสุขในพระพุทธศาสนาเถรวาท” สามารถวางกรอบแนวคิดในการวิจัยเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

๑.๙ ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑.๙.๑ ทำให้ทราบเนกขัมมะในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๙.๒ ทำให้ทราบวิธีปฏิบัติเพื่อให้เกิดเนกขัมมสุขในพระพุทธศาสนา

๑.๙.๓ ทำให้สามารถประยุกต์ใช้แนวทางการปฏิบัติเนกขัมมสุขในสังคมไทย